

**De effecten van de Tiener Triple P Oudercursus op de opvoedstijl, het welzijn van
ouders en de gedragsproblemen van adolescenten**

Universiteit Utrecht

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

E.M. Beljon

5857775

Supervisor: Joyce Akse

Second assessor: Gerdientje Danner-Vlaardingerbroek

Datum 26-05-2017

Number of words: 4500

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Voorwoord

‘L’éducation nous faisait ce que nous sommes’ - Claude Adrien Helvetius

‘De opvoeding maakte van ons wat we zijn’

Ter afsluiting van het Masterprogramma Orthopedagogiek heb ik deze masterthesis geschreven. Bij deze wil ik graag een aantal mensen bedanken die mij geholpen hebben bij het schrijven van de thesis. Ten eerste wil ik mijn thesisbegeleider J. Akse bedanken voor haar begeleiding, haar kritische noot en haar ondersteuning. Daarnaast wil ik de tweede beoordelaar, G. Danner-Vlaardingerbroek bedanken voor haar feedback.

Daarnaast wil ik M. van Bommel van Triple P bedanken voor haar steun tijdens het onderzoek. De snelle reacties en duidelijke communicatie hebben mij zeer geholpen bij het uitvoeren van het onderzoek.

Ook wil ik mijn studiegenoten Jessey d’Hollosy en Jennifer van Huizen bedanken voor de afgelopen twee jaar, waarin we voor elkaar een enorme steun zijn geweest. Ten slotte wil ik mijn ouders bedanken voor hun eindeloze geduld, hulp en ondersteuning bij het schrijven van deze thesis. Dat heeft mij enorm geholpen om tot dit resultaat te komen.

Esther Beljon

Mei, 2017

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Abstract

Background: The upbringing is of great importance of a child's future functioning. The use of a dysfunctional parenting style can result in behavioral problems in the child. Behavioral problems of the child can also effect the well-being of parents. In past research it appears that participation in an education program for parents, decreases the risc to develop behavioral problems in children. In the current research the effects of the Triple P education program for parents of adolescents between the 12 and 16 is investigated on parenting style and well-being of the parents and behavioral problems in the adolescents. *Method:* A matched design is used in this research, this is a form of a quasi-experimental researchdesign. Two groups, the experimental group and the control group are used to investigate the effects of the Triple P education program. The total reseach group consisted of 53 participants. In two measuring moments the participants filled in three questionnaires. *Results:* The Triple P education program for parents is effective in improving the parenting style and the well-being of parents. No effect has been found in the decrease of behavioral problems in adolescents. This means that the Triple P education program for parents is especially effective on parenting style and well-being of the parents.

Keywords: Behavioral problems, parenting style, well-being of parents, adolescents

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Samenvatting

Achtergrond: De opvoeding van een kind is van groot belang voor zijn toekomstig functioneren. Het hanteren van een disfunctionele opvoedstijl kan resulteren in gedragsproblemen van het kind. Ook kunnen gedragsproblemen bij het kind effect hebben op het welzijn van de ouders. Uit onderzoek is gebleken dat deelname aan een opvoedprogramma door ouders, zorgt voor een kleiner risico op het ontwikkelen van gedragsproblematiek bij kinderen. In het huidige onderzoek is gekeken naar de effecten van de Tiener Triple P-oudercursus tussen de 12 en 16 jaar, op de opvoedstijl, het welzijn van ouders en gedragsproblemen van de adolescenten. *Methode:* In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een matched design, wat een vorm is van een quasi-experimentele onderzoeksopzet. Met behulp van een experimentele groep en een controlegroep is gekeken naar de effecten van de Triple P-oudercursus. De totale onderzoeksgroep bestond uit 53 participanten. Op twee meetmomenten hebben de ouders drie vragenlijsten ingevuld. *Resultaten:* Uit de resultaten blijkt dat de Tiener Triple P-oudercursus effectief is op het gebied van het verbeteren van de opvoedstijl van ouders en het welzijn van ouders. Er werd geen effect gevonden op het gebied van vermindering van de gedragsproblemen van de adolescenten. Dit betekent dat de Triple P-oudercursus vooral effect heeft op het gedrag en het welzijn van de ouders.

Kernwoorden: Gedragsproblemen, opvoedstijl, welzijn van ouders, adolescenten

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Introductie

De kwaliteit van de opvoeding heeft een groot effect op de ontwikkeling van een kind (Sanders, 2008). De opvoeding bepaalt voor een groot deel hoe een kind in de toekomst functioneert op het gebied van fysiek en mentaal welzijn, sociale vaardigheden, emotieregulatie en het vertonen van risicogedrag (Beaver & Belsky, 2012). Wanneer kinderen adolescent worden, is de opvoeding door ouders nog steeds erg belangrijk. Het hanteren van een disfunctionele opvoedstijl kan leiden tot gedragsproblemen bij een adolescent (Sanders, Markie-Dadds, & Turner, 2003), wat op de lange termijn kan leiden tot negatieve effecten bij de adolescent (Pelkonen & Marttunen, 2003).

In de literatuur worden vier opvoedstijlen beschreven, (Baumrind, 1967) namelijk de autoritaire, permissieve, verwaarlozende en de autoritatieve opvoedstijl. De eerste drie opvoedstijlen worden als disfunctionele opvoedstijlen gezien. De autoritatieve opvoedstijl wordt als meest functionele opvoedstijl gezien en kenmerkt zich door het geven van veel warmte en betrokkenheid, het stimuleren van zelfstandigheid en het opstellen van duidelijke regels (Woolfson & Grant, 2007). Ouders die een permissieve opvoedstijl hanteren, geven hun kind vaker hun zin, hanteren weinig tot geen regels en geven geen straf voor slecht gedrag. Deze opvoedstijl komt grotendeels overeen met de lakse opvoedstijl die Arnold, O'Leary, Wolff en Acker (1993) beschrijven in hun onderzoek. Ouders die een autoritaire opvoedstijl hanteren, zijn sneller boos en geïrriteerd, zijn streng en geven hun kind weinig tot geen vrijheid. Deze opvoedstijl laat veel overeenkomsten zien met de overreactieve opvoedstijl (Arnold, O'Leary, Wolff, & Acker, 1993). Zowel de lakse als de overreactieve opvoedstijl verhogen het risico op het ontstaan van externaliserend probleemgedrag bij kinderen (Prinz, Onghena, Hellinckx, Grietens, Ghesquière, & Colpin, 2003). Een oorzaak hiervan kan zijn dat kinderen gedrag imiteren van hun ouders. Volgens de sociale leertheorie van Bandura imiteren kinderen het agressieve gedrag van hun ouders, waardoor bij een kind gedragsproblemen kunnen ontstaan (Bandura & Huston, 1961).

Uit onderzoek blijkt dat een andere mogelijke oorzaak van het ontstaan van gedragsproblemen bij kinderen de mate van *self-efficacy* is (Jones & Prinz, 2005). In dit onderzoek wordt met *self-efficacy* van ouders bedoeld dat ouders het vertrouwen hebben dat ze hun eigen problemen, die zich in hun gezin voordoen, zelf kunnen oplossen (Sanders, 1999). Volgens de *self-efficacy* theorie van Bandura zijn mensen sneller gemotiveerd om problemen op te lossen wanneer ze denken dit succesvol te kunnen doen (Bandura, 1977). Wanneer de *self-efficacy* van ouders laag is, is er meer risico op het hanteren van een

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

disfunctionele opvoedstijl. Als gevolg hiervan is er een grotere kans op gedragsproblematiek bij een adolescent (Jones & Prinz, 2005). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat het welzijn van ouders slechter is wanneer hun *self-efficacy* laag is (Hastings & Brown, 2002).

Welzijn wordt in dit onderzoek gezien als de mate waarin ouders geen of weinig gevoelens van stress en depressie ervaren en het gevoel hebben controle te kunnen uitoefenen op hun eigen leven. Wanneer er een discrepantie is tussen de manier waarop ouders willen opvoeden en de manier waarop ze daadwerkelijk opvoeden, is het welzijn van ouders vaak laag (Mroczek & Kolarz, 1998). Ouders van kinderen met gedragsproblemen zien zichzelf vaker als slechte ouder, hebben minder zelfvertrouwen en ervaren meer stress (Baker, 1994). Het gevolg hiervan is dat deze ouders op het gebied van welzijn meer problemen ervaren dan ouders van kinderen zonder gedragsproblemen (Feske et al., 2001).

Uit onderzoek is gebleken dat ouders die deelnemen aan een individueel of groepsdynamisch evidence-based opvoedprogramma, minder risico hebben op het ontwikkelen van gedragsproblematiek bij kinderen (Sanders, 2008). Een programma dat opvoedondersteuning biedt voor ouders van kinderen tussen 0 tot 16 jaar is Triple P. De naam Triple P staat voor 'Positive Parenting Program' en is gebaseerd op de positieve psychologie. Het doel is om emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen te voorkomen of te verminderen door ouders opvoedvaardigheden te leren en kennis en zelfvertrouwen te geven (Sanders, 2008). Uit voorgaand onderzoek blijkt dat Triple P voor een vermindering van gedragsproblemen bij kinderen (Sanders, Markie-Dadds, & Turner, 2003), een vermindering van stress en ouderlijke vijandigheid bij ouders en een verbetering in ouderlijke warmte zorgt (Thomas & Zimmer-Gembeck, 2007). Ook worden positieve effecten gevonden op het gebied van functioneel gedrag en welzijn van ouders na het volgen van een cursus (Nowak & Heinrichs, 2008).

Wanneer gedragsproblemen van adolescenten niet worden verholpen, kan dit in de toekomst leiden tot hoge kosten voor de maatschappij wat betreft gezondheidszorg en werkloosheid (Knapp, McCrone, Fombonne, Beecham, & Wostear, 2002). Hierdoor is er behoefte aan een kwalitatief goed ondersteuningsprogramma voor ouders van adolescenten. De Triple P-oudercursus is een goed onderbouwd opvoedondersteuningsprogramma. Deze oudercursus is al vaker onderzocht op effectiviteit, de oudercursus is echter in Nederland nog niet effectief bewezen (NJI, 2006).

Het doel van het huidige onderzoek is om de effectiviteit te meten van deze Tiener Triple P-oudercursus. Dit wordt gedaan door op twee meetmomenten de opvoedstijl van

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

ouders, het welzijn van ouders en de gedragsproblemen van het kind in kaart te brengen met behulp van twee onderzoeksgroepen. De experimentele groep zal tussen deze meetmomenten de Tiener Triple P-oudercursus volgen terwijl de andere groep als controlegroep zal dienen.

De vraag die in dit onderzoek centraal staat, is: Wat zijn de effecten van de Tiener Triple P-oudercursus in vergelijking met ouders die geen oudercursus hebben gevolgd? De onderzoeksvragen met bijbehorende hypothesen, zijn:

1. Laten ouders na het volgen van de Triple P-oudercursus een positievere opvoedstijl zien dan voor de oudercursus? Verwacht wordt dat de oudercursus zorgt voor een significante verbetering van de opvoedstijl van ouders. Deze verbetering houdt in dat ouders die de cursus volgen na afloop van de cursus een significant positievere opvoedstijl laten zien dan voordat ze de oudercursus volgden (de Graaf, Speetjens, Smit, de Wolff, & Tavecchio, 2008; Sanders, 2011). Verwacht wordt dat deze verbetering niet optreedt in de controlegroep.
2. Neemt het welzijn van de ouders toe door het volgen van de Triple P-oudercursus? Er wordt verwacht dat de oudercursus zorgt voor een significante verbetering in het welzijn van ouders en dat deze verbetering niet optreedt in de controlegroep (Nowak & Heinrichs, 2008).
3. Zorgt het volgen van de Triple P-oudercursus voor een vermindering van de gedragsproblemen bij adolescenten? Verwacht wordt dat ouders die de oudercursus volgden na afloop van de oudercursus minder gedragsproblemen ervaren bij hun tiener. In dit onderzoek verstaan we onder gedragsproblemen agressief gedrag (de Graaf, Schulten, & Verdurmen, 2011; Sanders, 2011). Verwacht wordt dat deze verbetering niet optreedt in de controlegroep.

Methode

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een matched design, wat een vorm is van een quasi-experimentele onderzoeksopzet. Uit onderzoek blijkt dat wanneer een onderzoeksgroep wordt opgesplitst in een groep die wel een interventie heeft ontvangen, en een controlegroep die geen interventie heeft ontvangen, het effect van deze interventie beter kan worden beoordeeld (Rossi, Lipsey, & Freeman, 2003). Deze groepen moeten dan volledig aan elkaar gelijk zijn, waardoor het effect van de interventie alleen kan worden toegeschreven aan het volgen van de interventie. In het huidige onderzoek zijn twee groepen met elkaar vergeleken: de experimentele groep volgt de oudercursus, de controlegroep niet. Deze groepen zijn gelijk aan elkaar op het gebied van leeftijd van het kind en geslacht van de ouder. Aan het begin van

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

de oudercursus heeft een voormeting plaatsgevonden waarbij de experimentele groep drie vragenlijsten invulden met betrekking tot opvoedstijl, welzijn van de ouder en gedragsproblematiek bij de tiener. Bij de laatste bijeenkomst heeft een nameting plaatsgevonden. De controlegroep heeft de vragenlijsten op een later tijdstip ingevuld met evenveel tijd tussen het invullen van de vragenlijsten in de voormeting en nameting.

Participanten

De oudercursus richtte zich op ouders van adolescenten tussen de 12 en 16 jaar. Aan dit onderzoek hebben in totaal 53 ouders meegedaan. De experimentele groep bestond uit 24 ouders, waarvan 18 moeders en 6 vaders. De controlegroep bestond uit 29 ouders, waarvan 17 moeders en 12 vaders. De gemiddelde leeftijd van de ouders uit de controlegroep, was 48 jaar ($SD=3,13$). Hierbij was de jongste ouder 43 en de oudste ouder 55. Gemiddeld hadden deze ouders 2 kinderen. Het was niet mogelijk de gemiddelde leeftijd van de experimentele groep te achterhalen, aangezien de resultaten van de vragenlijsten al ingevuld waren kort voordat dit onderzoek plaatsvond. Ook was niet te achterhalen hoeveel kinderen deze ouders hadden.

Procedure

Door middel van het plaatsen van een bericht in de Triple P-nieuwsbrief over de uitvoering van het onderzoek, zijn trainers van het Triple P-programma betrokken geraakt bij het onderzoek. Ouders van de desbetreffende oudercursus zijn gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek, waarna ze zich konden aanmelden via hun trainer. De controlegroep is tot stand gekomen met behulp van middelbare scholen en social media. De directeuren van verschillende middelbare scholen zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Uiteindelijk hebben 5 directeuren toestemming gegeven, waarna de ouders van adolescenten in de leeftijd van 12-16 jaar via e-mail een informatiebrief over het onderzoek ontvingen. Na aanmelding ontvingen alle deelnemers een e-mail met de link naar de vragenlijsten die ze dienden in te vullen. Deze procedure werd bij de nameting herhaald.

Door middel van een poweranalyse is in kaart gebracht hoeveel participanten moesten deelnemen aan het onderzoek om het een kwalitatief sterk onderzoek te kunnen noemen. De poweranalyse geeft aan hoeveel kans er is dat een gemeten effect ook daadwerkelijk een significant effect is. De poweranalyse gaf aan minimaal 72 participanten te werven. Dit betekent dat zowel de experimentele groep als de controlegroep moet bestaan uit 36 participanten. Omdat slechts een deel (te weten 73,6%) hiervan behaald is, moeten de resultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Meetinstrumenten

De ingevulde vragenlijsten zijn bestaande vragenlijsten die Triple P gebruikt voor de oudercursus.

Opvoedstijl-adolescenten (Nederlandse versie van de Parenting Scale – adolescents (PSA); Arnold, O’Leary, Wolff, & Acker, 1993). Deze vragenlijst meet of er bij de ouder sprake is van een functionele of disfunctionele opvoedstijl. Er kan sprake zijn van twee disfunctionele opvoedstijlen, namelijk overreactiviteit en laksheid. De vragenlijst bevat 13 items waarbij antwoorden mogelijk zijn op een 7-punts Likertschaal. Hierin kan een ouder aangeven in hoeverre hij/zij zelf in bepaalde situaties bepaald gedrag laat zien. Een voorbeeld van een stelling is: ‘Als mijn tiener kwaad wordt wanneer ik ‘Nee’ zeg krabbel ik terug en geef ik toe of houd ik voet bij stuk’. De interne consistentie voor de schaal laksheid is $\alpha = .83$ en voor overreactiviteit $\alpha = .82$. Voor de analyses is gebruik gemaakt van de Likertschaal.

Depressie, Angst en Stress Schaal (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995). De DASS-21 is een zelfbeoordelvragenlijst die bestaat uit 21 items. De vragenlijst meet hoe hoog het welzijn is van ouders. Een voorbeeld van een vraag is: ‘Ik vond het moeilijk mezelf te kalmeren’. De ouder kan aangeven of deze situatie erg op hem/haar van toepassing is of niet, met behulp van een 4-punts Likertschaal. Antwoordcategorieën varieerden van 0 (helemaal niet) tot en met 3 (zeer zeker). De interne consistentie voor de schalen depressie, angst en stress is respectievelijk $\alpha = .91$, $\alpha = .84$ en $\alpha = .90$. Alle 21 items zijn als één schaal gebruikt bij het uitvoeren van de analyses.

Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, 1997). De SDQ meet aanwezigheid van psychosociale problemen zoals depressie, gedragsproblemen en ADHD bij adolescenten, de invloed van deze problematiek op het dagelijkse functioneren en zijn/haar sterke kanten. De vragenlijst bestaat uit 25 items, die op vijf schalen betrekking hebben, namelijk hyperactiviteit, emotionele problemen, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen en pro-sociaal gedrag. De items in de schaal ‘gedragsproblemen’ zijn gebaseerd op agressief gedrag bij de adolescent. Hierdoor is alleen de subschaal ‘gedragsproblemen’ meegenomen, die bestaat uit 5 items. De vragenlijst bevat stellingen waarbij een ouder op een 3-punts-likertschaal aangeeft in hoeverre de stelling van toepassing is op zijn/haar kind in de afgelopen zes maanden. Een voorbeeld van een stelling is: ‘Heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen’. De validiteit en betrouwbaarheid van de gehele vragenlijst is door de COTAN beoordeeld als voldoende (NJI, 2007). De interne consistentie van de totale probleemscore ligt tussen de $\alpha = .70$ en $\alpha = .80$.

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

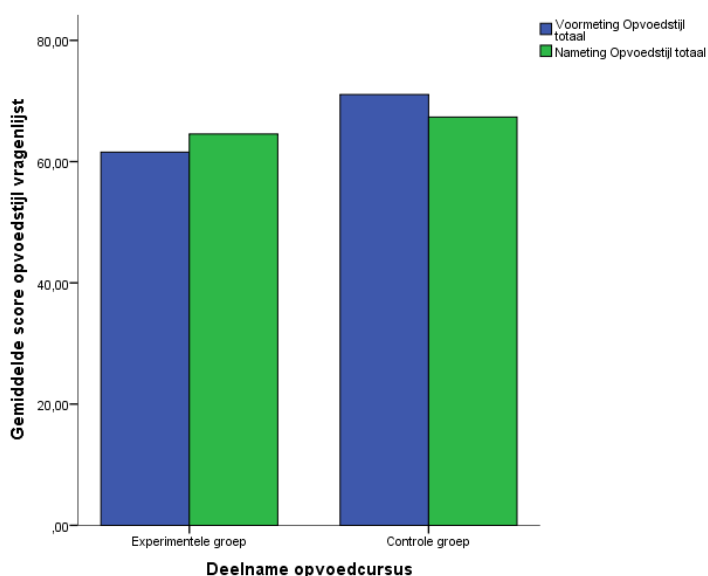
Resultaten

De kwantitatieve data uit de vragenlijsten zijn geanalyseerd met behulp van het softwareprogramma IBM SPSS Statistics. Bij onderzoeksvraag 1 is bij alle analyses voldaan aan de assumptie van homogeniteit van variantie, ook was er sprake van een normaalverdeling. Bij onderzoeksvraag 2 is bij alle analyses sprake van homogeniteit van variantie, met uitzondering van de analyse waarin gekeken werd naar de verschillen van beide groepen tussen de voor- en de nameting. Tenslotte was bij onderzoeksvraag 3 alleen sprake van homogeniteit van variantie bij de analyse van de nameting. Hiermee dient rekening te worden gehouden bij het interpreteren van de resultaten.

Opvoedstijl ouders.

Onderzoeksvraag 1 ‘Laten ouders na het volgen van de Tiener Triple P-oudercursus een positievere opvoedstijl zien dan voor de oudercursus?’ is onderzocht met een onafhankelijke t-toets, met het wel/niet volgen van de oudercursus als onafhankelijke variabele en de opvoedstijl als afhankelijke variabele. Hoe hoger het gemiddelde, hoe positiever de opvoedstijl is. Verwacht wordt dat de oudercursus zorgt voor een significante verbetering van de opvoedstijl. Voordat de analyses uitgevoerd zijn, zijn vier items van de vragenlijst gehercodeerd. De beschrijvende statistieken van de vragenlijst opvoedstijl tiener zijn weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1

Figuur 1. Verschil in opvoedstijl tussen voor- en nameting bij de experimentele en controlegroep

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

De beschrijvende statistieken laten zien dat de gemiddelde score op de opvoedstijl van de experimentele groep bij de voormeting uitkomt op 61,57 (SD=9,50). Het gemiddelde op de nameting is 64,57 (SD=13,70). Daartegenover scoort de controlegroep op opvoedstijl respectievelijk een score van 71,07 (SD=7,72) op de voormeting en een score van 67,34 (SD=18,50) op de nameting. De scores op de voormeting laten een significant verschil zien tussen beide groepen ($p < .05$), wat betekent dat de experimentele groep bij de start van de oudercursus significant negatiever opvoedt dan de controlegroep. De scores op de nameting laten geen significant verschil zien tussen beide groepen ($p > .05$), wat betekent dat beide groepen na de oudercursus ongeveer een gelijke opvoedstijl hanteren. Dit betekent dat de oudercursus ervoor zorgt dat de ouders in de experimentele groep beter zijn gaan opvoeden. Verwacht werd dat de oudercursus zou zorgen voor een positievere opvoedstijl. Uit de resultaten blijkt deze verwachting te kloppen waardoor hypothese 1 aangenomen kan worden. Na het volgen van de oudercursus laten ouders een positievere opvoedstijl zien dan voor de oudercursus.

Om meer informatie te kunnen halen uit de gegevens, zijn additionele analyses gedaan. Hierbij is gekeken naar het verschil in scores van beide groepen apart, waarbij is gekeken naar de verandering tussen de voor- en nameting van de beide groepen. Uit de resultaten blijkt dat de experimentele groep niet significant positiever is gaan opvoeden na het volgen van de cursus ($p > .05$). De controlegroep is niet significant negatiever gaan opvoeden ($p > .05$).

Tenslotte is gemeten of er sprake is van een significant verschil van de beide groepen op opvoedstijl tussen de voor- en de nameting. Hierbij is gekeken naar de verandering die heeft plaatsgevonden bij beide groepen tussen de voor- en de nameting. Er is geen sprake van een significant verschil tussen de groepen qua verandering die beide groepen van meetmoment 1 naar 2 laten zien ($p > .05$), wat betekent dat beide groepen geen significante verbetering laten zien.

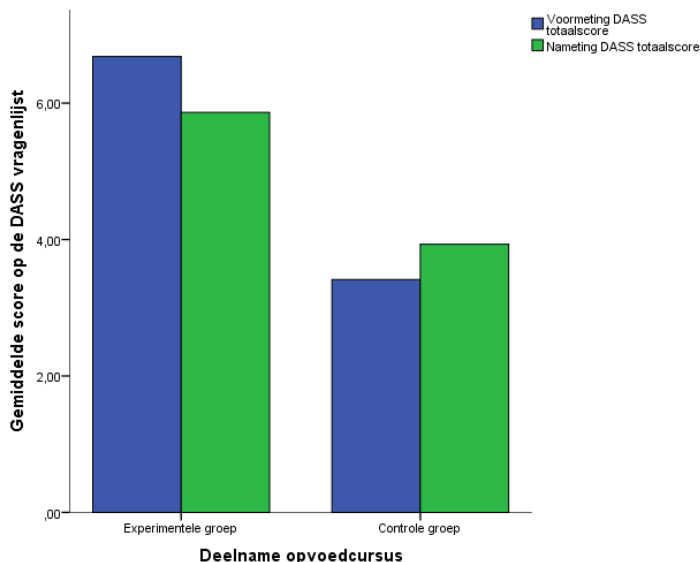
Welzijn ouders

Onderzoeksvraag 2 ‘Neemt het welzijn van ouders toe door het volgen van de Triple P-oudercursus?’ is onderzocht met een onafhankelijke t-toets met het wel/niet volgen van de oudercursus als onafhankelijke variabele en het welzijn van de ouders als afhankelijke variabele. Hoe hoger de score op deze vragenlijst, hoe meer sprake er is van depressie, stress of angst bij ouders. Verwacht wordt dat de oudercursus zorgt voor een significante

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

verbetering in het welzijn van de ouders. De beschrijvende statistieken van de depressie, angst en stress schaal (DASS) vragenlijst zijn weergegeven in Figuur 2.

Figuur 2

Figuur 2. Verschil in welzijn van ouders tussen voor- en nameting bij de experimentele en controlegroep

De DASS vragenlijst meet in hoeverre ouders bij de voor- en nameting gestrest zijn, depressieve en/of angstige gevoelens ervaren. De beschrijvende statistieken laten zien dat de gemiddelde score op de DASS vragenlijst van de experimentele groep bij de voormeting uitkomt op 6,68 (SD=5,16); het gemiddelde op de nameting is 6,05 (SD=6,40). Daartegenover scoort de controlegroep op de DASS vragenlijst respectievelijk een score van 3,41 (SD=4,06) op de voormeting en een score van 3,93 (SD= 3,80) op de nameting. De scores op de voormeting laten een significant verschil zien tussen beide groepen ($p < .05$), wat betekent dat de experimentele groep bij de start van de cursus significant meer stress, angst en depressieve gevoelens ervaart dan de controlegroep. De scores op de nameting laten geen significant verschil zien tussen beide groepen ($p > .05$), wat betekent dat de experimentele groep bij de nameting niet significant meer gevoelens van stress, angst en depressie ervaart dan de controlegroep. Hypothese 2 kan hiermee aangenomen worden. Na het volgen van de Triple P oudercursus neemt het welzijn van ouders die de oudercursus hebben gevolgd toe.

Om meer informatie te kunnen halen uit de gegevens, zijn additionele analyses gedaan. Er is gekeken naar het verschil in scores van beide groepen apart. Uit de resultaten blijkt dat de experimentele groep significant minder gevoelens van depressie, angst en stress is gaan ervaren na het volgen van de cursus ($p < .001$). De controlegroep is significant meer

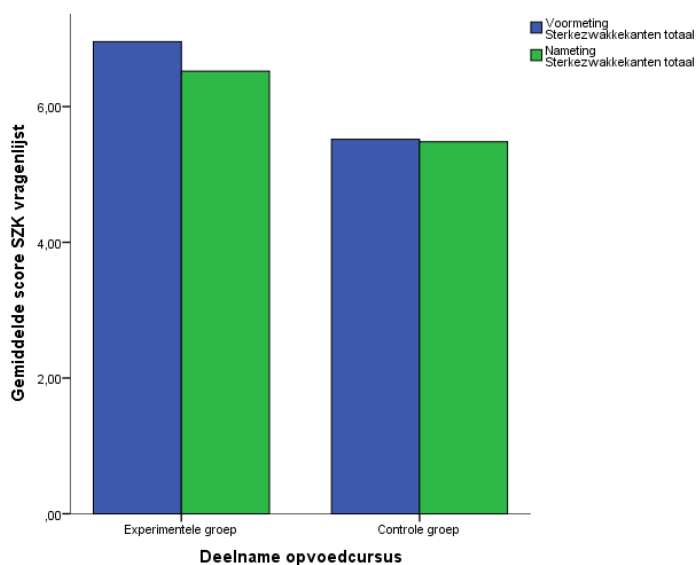
De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

gevoelens van depressie, angst en stress gaan ervaren ($p < .001$). Daarnaast is gemeten of er sprake is van een verschil in de verandering van de beide groepen tussen de voor- en de nameting. Er is geen sprake van een significant verschil in de verandering die beide groepen van meetmoment 1 naar 2 doormaken ($p > .05$); beide groepen laten dus dezelfde verandering zien.

Gedragsproblemen adolescenten

Onderzoeksvraag 3 ‘Zorgt het volgen van de Tiener Triple P-oudercursus voor een vermindering van gedragsproblemen bij adolescenten?’ is onderzocht met een onafhankelijke t-toets met het wel/niet volgen van de oudercursus als onafhankelijke variabele en de gedragsproblemen van de adolescenten als afhankelijke variabele. Hoe hoger de score op deze vragenlijst, hoe meer sprake er is van gedragsproblemen bij adolescenten. Verwacht wordt dat de adolescenten van wie de ouders de oudercursus volgen na afloop hiervan minder gedragsproblemen laten zien. Voordat de analyses uitgevoerd zijn, is één item van de vragenlijst gehercodeerd. De beschrijvende statistieken van de vragenlijst Sterke Kanten en Moeilijkheden zijn weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3

Figuur 3. Verschil in gedragsproblemen van adolescenten tussen de voor- en nameting bij de experimentele en controlegroep

De Sterke Kanten en Moeilijkheden vragenlijst meet in hoeverre de adolescenten bij de voormeting en de nameting gedragsproblemen laten zien. Hieronder wordt in dit onderzoek agressief gedrag verstaan. De beschrijvende statistieken laten zien dat de gemiddelde score van de experimentele groep bij de voormeting uitkomt op 6,96 (SD=1,40); het gemiddelde op

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

de nameting is 6,52 (SD=1,65). Daartegenover scoort de controlegroep respectievelijk een score van 5,52 (SD=,99) op de voormeting en een score van 5,49 (SD= 1,09) op de nameting. De scores op de voormeting laten een significant verschil zien tussen beide groepen ($p < .001$), wat betekent dat de experimentele groep bij de start van de oudercursus significant meer gedragsproblemen bij hun kind ervaren dan de controlegroep. De scores op de nameting laten ook een significant verschil zien tussen beide groepen ($p < .05$), wat betekent dat de experimentele groep na afloop van de cursus alsnog significant meer moeilijkheden bij hun kind ervaart dan de controlegroep. Hypothese 3 kan hiermee verworpen worden. Het volgen van de oudercursus zorgt niet voor een vermindering van gedragsproblemen bij de adolescenten.

Om meer informatie te kunnen halen uit de gegevens, zijn additionele analyses gedaan. Er is gekeken naar het verschil in scores op beide meetmomenten voor beide groepen apart. Uit de resultaten blijkt dat de experimentele groep niet significant minder gedragsproblemen bij hun adolescent is gaan ervaren na het volgen van de oudercursus ($p > .05$). De controlegroep is niet significant minder gedragsproblemen bij hun adolescent gaan ervaren ($p > .05$). De oudercursus heeft er dus niet voor gezorgd dat de gedragsproblemen die de adolescenten volgens hun ouders lieten zien waren afgenomen.

Tenslotte is gemeten of er sprake is van een significant verschil van beide groepen, tussen de meetmomenten. Er is geen sprake van een significant verschil in de verandering van meetmoment 1 naar 2 ($p > .05$), wat betekent dat de verandering die ouders van het ene naar het andere meetmoment lieten zien, voor beide groepen hetzelfde was. Er treedt dus geen significante verandering op van meetmoment 1 naar 2.

Discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de effectiviteit van de Tiener Triple P-oudercursus. Verwacht werd dat de oudercursus zou zorgen voor een significante verbetering van de opvoedstijl en het welzijn van ouders en de gedragsproblemen van adolescenten (de Graaf, Speetjens, Smit, de Wolff, & Tavecchio, 2008; de Graaf, Schulten, & Verdurmen, 2011; Sanders, 2011).

Er is gebleken dat de oudercursus zorgt voor een significante verbetering van de opvoedstijl. Dit kan dus een belangrijke reden geweest zijn voor ouders om aan de oudercursus deel te nemen. Na de oudercursus was dit verschil niet meer aanwezig, maar liet de experimentele groep een 'toename' zien in hun opvoedstijl, wat betekent dat de experimentele groep positiever is gaan opvoeden. De experimentele groep is dus een

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

positievere opvoedstijl gaan hanteren. Dit komt overeen met resultaten uit onderzoek naar Triple P van Nowak en Heinrichs (2008), waaruit bleek dat ouders na het volgen van de oudercursus positiever zijn gaan opvoeden.

Gekeken naar de resultaten lijkt de oudercursus minder te doen met de opvoeding dan vooraf verwacht werd. Wanneer binnen de experimentele groep gekeken werd naar een toe- of afname van de opvoedstijl, werd er geen significant verschil gevonden tussen beide meetmomenten. De richting was echter wel de verwachte kant op. Wanneer de nameting later had plaatsgevonden en de ouders meer tijd hadden gehad om de geleerde vaardigheden en competenties te gaan toepassen was er mogelijk wel een significant verschil aan te tonen.

Verder bleek dat de oudercursus zorgt voor een significante verbetering van het welzijn van ouders. Bij de voormeting bleek dat de experimentele groep minder welzijn heeft ervaren dan de controlegroep. Dit komt overeen met de literatuur waarin wordt gesteld dat ouders van kinderen met gedragsproblemen minder welzijn ervaren dan andere ouders (Feske et al., 2001). Ook komt dit overeen met onderzoek waaruit blijkt dat ouders na het volgen van de oudercursus een verbeterd welzijn ervaren (Sanders, Markie-Dadds, & Turner, 2003). De experimentele groep is tijdens het volgen van de oudercursus dus een hoger welzijn gaan ervaren. Dit komt tevens overeen met de literatuur, waaruit blijkt dat het volgen van de oudercursus zorgt voor een verbetering van het welzijn van ouders (Thomas & Zimmer-Gembeck, 2007).

Een opvallend resultaat is dat de controlegroep bij de nameting significant minder welzijn is gaan ervaren dan bij de voormeting. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat het welzijn van mensen en de gevoelens die ze op dat moment ervaren van invloed kunnen zijn op hun herinneringen en oordelen (Kitamura, 2005). Op het moment dat ouders de eerste vragenlijsten invulden, is het mogelijk dat zij op dat moment positiever in het leven stonden en daardoor positievere antwoorden hebben gegeven dan bij het tweede meetmoment (Martin & Clore, 2013). Daarnaast kan de stemming van ouders invloed hebben op het invullen van een vragenlijst. Wanneer de stemming van ouders verschillend was op beide meetmomenten, is de kans groot dat ze gebruik hebben gemaakt van een verschillende verwerkingsstrategie. Een positieve stemming leidt vaak tot een positievere invulling van een vragenlijst (Kitamura, 2005).

Tenslotte is er in dit onderzoek geen significant verschil gevonden in de gedragsproblemen van adolescenten waarvan de ouders de oudercursus hebben gevolgd. Zowel bij de voor- als bij de nameting was er sprake van een significant verschil tussen beide

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

groepen, waarbij de experimentele groep significant meer gedragsproblemen ervaart bij hun kind dan de controlegroep. Wel blijkt dat er sprake is van een daling van gedragsproblemen bij de experimentele groep, maar dat deze daling nog niet significant is gebleken. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het kind meer tijd nodig heeft om zijn gedrag aan te passen of dat de ouder eerst (meer) tijd nodig heeft om de opvoedstijl aan te passen waardoor het gedrag van het kind kan veranderen. Uit onderzoek blijkt dat wanneer ouders positiever gaan opvoeden, het kind in eerste instantie vaak hier tegenin gaat waardoor de gedragsproblemen niet verminderen. Wanneer het kind door heeft dat de ouders consequent hun eigen gedrag aangepast hebben, kan het gedrag van het kind veranderen. Hier is tijd voor nodig (Prins, Bosch, & Braet, 2011). Daarnaast kunnen de gedragsproblemen gaan afnemen omdat het aangepaste gedrag van ouders geïmiteerd kan worden door het kind. Volgens de sociale leertheorie van Bandura is de kans kleiner dat kinderen gedragsproblemen ontwikkelen wanneer de ouders een positievere opvoedstijl hanteren (Bandura & Huston, 1961). Tenslotte is een verklaring voor dit resultaat dat ouders minder invloed hebben op hun adolescent, omdat ouders per definitie minder betrokken zijn bij adolescenten, in vergelijking met kinderen in de basisschoolleeftijd. (Schaffer, 1996).

Er zijn een aantal beperkingen aan dit onderzoek. Allereerst bestond de onderzoeksgroep uit 53 participanten. Het beoogde doel was 72 participanten. Hierdoor kunnen de resultaten van het onderzoek minder betrouwbaar zijn. Met de huidige aantallen zijn wel significante resultaten gevonden, wat betekent dat de Triple P- oudercursus effect kan hebben op het welzijn en de opvoedstijl van ouders. Dit moet echter met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, vanwege een verhoogde kans op vertekening van de resultaten vanwege het relatief lage aantal participanten. Ten tweede waren beide groepen niet volledig aan elkaar gelijk bij het begin van het onderzoek, doordat de verhouding van vaders en moeders in de groepen niet volledig gelijk was.

Als aanbeveling voor toekomstig onderzoek is het belangrijk dat de onderzoeksgroep van voldoende omvang is om de resultaten generaliseerbaar te maken naar de totale doelgroep. Ook is aan te bevelen een longitudinaal onderzoek te gebruiken, waarbij een derde meting wordt toegevoegd, om nog meer inzicht te krijgen in de effecten van de oudercursus. Met behulp van een derde meting, kan onderzocht worden in hoeverre de resultaten blijven bestaan en eventueel nog meer verbeteren.

Al met al kan met voorzichtigheid gezegd worden dat de Triple P-oudercursus positieve effecten heeft op de opvoedstijl en het welzijn van ouders en het dus aangeraden kan

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

worden deze oudercursus te volgen wanneer sprake is van problemen in het gezin. Ouders weten door de cursus wellicht beter hoe ze met ongewenst gedrag van hun kind kunnen omgaan. En hoewel ze niet direct ervaren dat de gedragsproblemen van hun kind verminderde, verbeterde wel hun welzijn. Dit zou kunnen betekenen dat ouders door de cursus beter weten op welke manier ze met het ongewenste gedrag van hun kind kunnen omgaan. Het ongewenste gedrag is er dus nog wel, maar de ouders weten beter hoe te handelen.

Conclusie

De Triple P-oudercursus zorgt voor een verbetering in de opvoedstijl en het welzijn van de ouders. Er zijn echter geen significante resultaten gevonden voor vermindering van gedragsproblemen van de adolescenten. Wellicht dat een extra meting na verloop van tijd een significante vermindering van de gedragsproblemen laat zien, aangezien de adolescent tijd nodig heeft zijn of haar gedrag aan te passen.

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

Referenties

- Arnold, D.S., O'Leary, S.G., Wolff, L.S., & Acker, M.M. (1993). The Parenting Scale: A Measure of Dysfunctional Parenting in Discipline Situations. *Psychological assessment*, 5(2), 137-144. doi:10.1037/1040-3590.5.2.137
- Bandura, A., & Huston, A.C. (1961). Identification as a process of incidental learning. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63(2), 311-318. doi:10.1037/h0040351
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43-88. Verkregen van: http://www.cla.csulb.edu/departments/hdev/facultyinfo/documents/Baumrind_childcarepracticesantecedingthreepatternsofpreschoolbehavior.pdf
- Beaver, K.M., & Belsky, J. (2012). Gene-Environment Interaction and the Intergenerational Transmission of Parenting: Testing the Differential-Susceptibility Hypothesis. *Psychiatric Quarterly*, 83(1), 29-40. doi:10.1007/s11126-011-9180-4
- Blokland, G., Prinsen, B., Kok, C., Van Wijngaarden, J. (2002). *De jeugd heeft de toekomst De jeugd heeft de toekomst. Preventie van psychosociale problematiek bij jeugdigen, maatwerk van de GGD*. Meppel: Krips.
- Brennan, P.A., Hammen, C., Katz, A.R., & Le Broque, R.M. (2002). Maternal depression, paternal psychopathology, and adolescent diagnostic outcomes Article in Journal of Consulting and Clinical Psychology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(5), 1075-1085. doi:10.1037/0022-006X.70.5.1075
- De Beurs, E., Van Dyck, R., Marquenie, L.A., Lange, A., & Blonk, R.W.B., (2001). De DASS: een vragenlijst voor het meten van depressie, angst en stress. *Gedragstherapie*, 34, 35-53.
- De Graaf, I., Speetjens, P., Smit, F., de Wolff, M., & Tavecchio, L. (2008). Effectiveness of the Triple P Positive Parenting Program on Parenting: A Meta-Analysis. *Family Relations*, 57(5), 553-566. Verkregen van <http://www.jstor.org/stable/20456822>
- De Graaf, I., Schulten, I., & Verdurmen, J. (2011). *Basiszorg Triple P voor ouders van tieners. Evaluatie van de implementatie en eerste effecten van Basiszorg Triple P*. Utrecht: Trimbos-Instituut.
- Feske, U., Shear, M.K., Anderson, B., Cyranowski, J., Strassburger, M., Matty, M., Luther, J., & Frank, E. (2001). Comparison of severe life stress in depressed mothers and non-

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

mothers: do children matter? *Depression and anxiety*, 13, 109-117.

doi:10.1002/da.1026

Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581-586. doi:10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x

Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics for the behavioral sciences (9th ed.)*. Wadsworth: Cengage Learning.

Hastings, R.P., Brown, T. (2002). Behavior Problems of Children With Autism, Parental Self-Efficacy, and Mental Health. *American journal on mental retardation*, 107(3), 222-232. Verkregen van <http://ftp.aspires-relationships.com/hastings6.pdf>

Jones, T.L., & Prinz R.J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25, 341-363. doi:10.1016/j.cpr.2004.12.004

Kitamura, H. (2001). Effects of mood states on information processing strategies: Two studies of automatic and controlled processing using misattribution paradigms. *Asian Journal of Social Psychology*, 8, 139–154. doi:10.1111/j.1467-839x.2005.00163.x

Knapp, M., McCrone, P., Fombonne, E., Beecham, J., & Wostear, G. (2002). The Maudsley long-term follow-up of child and adolescent depression. Impact of comorbid conduct disorder on service use and costs in adulthood. *The British Journal of Psychiatry*, 180 (1), 19-23. doi:10.1192/bjp.180.1.19

Lovibond, P. F. & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33, 335-342. doi:10.1016/0005-7967(94)00075-U

Martin, L. L., & Clore, G. L. (2013). *Theories of mood and cognition: A user's guidebook*. New Jersey: Psychology Press.

Mroczek, D.K., & Kolarz, C.M. (1998). The effect of age on positive and negative affect: A developmental perspective on happiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(5), 1333-1349. doi:10.1037/0022-3514.75.5.1333

NJI (2006). *Interventie Triple P*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut

NJI (2007). *Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

- Nowak, C., & Heinrichs, N. (2008). A Comprehensive Meta-Analysis of Triple P-Positive Parenting Program Using Hierarchical Linear Modeling: Effectiveness and Moderating Variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, *11*(114), 114-144. doi:10.1007/s10567-008-0033-0
- Pelkonen, M., & Marttunen, M. (2003). Child and Adolescent Suicide. Epidemiology, Risk Factors, and Approaches to Prevention. *Pediatric Drugs*, *5*(4), 243-265. doi:10.2165/00128072-200305040-00004
- Prins, P.J.M., Bosch, J.D., & Braet, C. (2011). *Methoden en technieken van gedragstherapie bij kinderen en jeugdigen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Prinz, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P. & Colpin, H. (2003). The Additive and Interactive Effects of Parenting and Children's Personality on Externalizing Behaviour. *European Journal of Personality*, *17*, 95-117. doi:10.1002/per.467
- Prinz, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2007). Reexamining the Parenting Scale Reliability, Factor Structure, and Concurrent Validity of a Scale for Assessing the Discipline Practices of Mothers and Fathers of Elementary-School-Aged Children. *European Journal of Psychological Assessment*, *23*(1), 24-31. doi:10.1027/1015-5759.23.1.24
- Sanders, M. (1999). Triple P-Positive Parenting Program: Towards an Empirically Validated Multilevel Parenting and Family Support Strategy for the Prevention of Behavior and Emotional Problems in Children. *Clinical child and family psychology review*, *2*(2), 71-90. doi:10.1023/A:1021843613840
- Sanders, M.R., Markie-Dadds, C., & Turner, K.M.T. (2003). Theoretical, Scientific and Clinical Foundations of the Triple P-Positive Parenting Program: A Population Approach to the Promotion of Parenting Competence. *Parenting Research and Practice Monograph*, *1*, 1-21. Verkregen van <http://www.cimharchive.trilogyir.com/downloads/handouts/Theoret%20Scientific%20Clinical%20Foundation%20for%20Triple%20P.pdf>
- Sanders, M.R. (2008). Triple P-Positive Parenting Program as a Public Health Approach to Strengthening Parenting. *Journal of Family Psychology*, *22*(3), 506-517. doi:10.1037/0893-3200.22.3.506

De effecten van de Tiener Triple P opvoedcursus op opvoedstijl, welzijn en gedragsproblemen van adolescenten.

- Sanders, M.R. (2011). Development, Evaluation, and Multinational Dissemination of the Triple P-Positive Parenting Program. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8, 345-379. doi:10.1146/annurev-clinpsy-032511-143104
- Schaffer, R.H. (1996). *Social Development*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Thomas, R., & Zimmer-gembeck, M.J. (2007). Behavioral Outcomes of Parent-Child Interaction Therapy and Triple P—Positive Parenting Program: A Review and Meta-Analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(3), 475-495. doi:10.1007/s10802-007-9104-9
- Woolfson, L., & Grant, E. (2006). Authoritative parenting and parental stress in parents of preschool and older children with developmental disabilities. *Child: Care, Health & Development*, 32, 177-184. doi:10.1111/j.1365-2214.2006.00603.x